

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE FORMENTERA

10551

Instrucció tècnica en execució del Pla Territorial Insular de Formentera sobre la tramitació d'autoritzacions administratives per restaurar, conservar i consolidar els varadors declarats Bé d'interès cultural

La Junta de Govern del Consell Insular de Formentera, en sessió ordinària de 16 d'octubre de 2026, en virtut de les atribucions conferides pels articles 130.2, 132 (en relació a l'article 28) i 134 de la Llei 4/2022, de 28 de juny, de consells insulars, i sobre la base de la proposta que constitueix la motivació d'aquest acte, d'acord amb els articles 35, 88.3 i 88.3 i 6 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, va aprovar per unanimitat la Instrucció tècnica en execució del Pla Territorial Insular de Formentera sobre la tramitació d'autoritzacions administratives per restaurar, conservar i consolidar els varadors declarats Bé d'interès cultural, de conformitat amb el següent acord:

- 1.- Aprovar la Instrucció tècnica en execució del Pla Territorial Insular de Formentera sobre la tramitació d'autoritzacions administratives per restaurar, conservar i consolidar els varadors declarats Bé d'interès cultural, document que s'adjunta com a annex.
- 2.- Donar trasllat d'aquest acord a la Demarcació de Costes en Illes Balears i a la Direcció General de Costes i Litoral de la conselleria del Mar i del Cicle del Aigua del Govern de les Illes Balears.
- 3.- Publicar aquest acord al Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) i al tauler d'Anuncis del Consell Insular de Formentera als efectes de la seua entrada en vigor.
- 4.- Indicar que contra aquest acord es pot interposar recurs contenciós administratiu davant la Sala contenciosa administrativa del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears en el termini de dos mesos a partir de l'endemà de la publicació al BOIB. Tot això sense perjudici que es podrà utilitzar qualsevol altre recurs que estimi procedent en dret, de conformitat amb la Llei 29/1998, de 13 de juliol, que regula la jurisdicció contenciosa administrativa i la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, de procediment administratiu comú de les administracions públiques.

Així mateix, s'indica que la interposició dels recursos pertinents no suspèn l'eficàcia de la disposició impugnada.

ANNEX

Instrucció tècnica en execució del Pla Territorial Insular de Formentera sobre la tramitació d'autoritzacions administratives per restaurar, conservar i consolidar els varadors declarats Bé d'interès cultural

1. Els varadors de Formentera varen ser declarats Bé d'interès cultural (BIC), amb categoria de lloc d'interès etnològic, per acord del Ple de l'Alehores Consell Insular d'Eivissa i Formentera de 29 d'abril de 2002 (BOIB núm. 62/2002, de 23 de maig). Aquesta declaració amb la màxima figura de protecció prevista en la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, es va inscriure en el Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears amb el codi 7024-2-2-56-002818 i en el Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-54-0-00139.
2. Els escars o varadors declarats BIC són, en essència, elements constructius fets amb puntals i travesses de fusta —principalment de savina, però també d'olivera, pi o ametller— que servien per arriar i per treure les embarcacions tradicionals (llaüts, bots i xalanes). Gairebé sempre, aquestes rampes comptaven amb una barraca, una estructura de repaire feta també amb puntals de fusta i coberta amb branques de pi, canyissos o taulons de fusta que proporcionaven ombra i resguard a les embarcacions. En algunes ocasions més puntuals, aquests elements d'arquitectura efímera es trobaven vinculats a petits magatzems fets amb murs de pedra de doble parament i amb cobertes planes d'argila —similars a les de les cases i corrals tradicionals—, que servien bàsicament per guardar els ormejos que s'utilitzaven per pescar, com ara xarxes, nanses, morenells o gambins.
3. La naturalesa efímera de moltes d'aquestes estructures, unida a la seua ubicació a primera línia de mar —amb la conseqüent exposició als rigors ambientals i, en especial, a l'energia cinètica de la mar durant els temporals—, comporta que aquests elements pateixin un desgast significatiu que minva molt la seua vida útil i fa necessària la seua constant reparació i restitució.
4. Contràriament al que succeeix en els béns immobles fets de fàbrica, de naturalesa estable i on les successives intervencions se superposen i deixen rastre de l'evolució constructiva, els escars o varadors són estructures amb un cicle de vida més curt, ja que s'han de mantenir i reparar

amb molta més freqüència i, en moltes ocasions, s'han d'aixecar de nou després de la devastació causada pels temporals marítims.

5. No obstant l'anterior, aquestes reparacions i restitucions tradicionalment es feien utilitzant unes matèries primeres, unes tècniques i uns usos concrets i limitats que donaven lloc a un llenguatge constructiu homogeni, coherent i integrat en el medi natural: una humanització de punts estratègics de la costa estretament lligada a la pràctica de la pesca tradicional i basada en l'aprofitament de recursos naturals de l'entorn que es va decidir preservar com a mostra significativa del patrimoni etnològic de Formentera mitjançant la figura de protecció com a BIC.

6. El valor dels escars, per tant, no recau només en les construccions materials pròpiament dites que es puguin prendre com a exemple en un moment i en un lloc determinats, sinó que bona part el seu valor patrimonial rau en les tècniques constructives i en els materials emprats, que són els que han perpetuat la fesomia d'aquestes construccions fins a l'actualitat tot i la constant remodelació que se'ls ha d'aplicar.

7. La pràctica totalitat dels elements que formen part d'aquest BIC quedaren dins de la zona de domini públic marítim terrestre arran de la delimitació aprovada mitjançant les ordres ministerials de 8 de juny, 21 de novembre i 19 de desembre de 1997.

8. D'acord amb el que estableix el Decret 876/2014, de 10 d'octubre, pel qual s'aprova el reglament general de costes, actualment és el Consell Insular de Formentera l'administració responsable de complir amb les obligacions que la legislació de patrimoni cultural imposa als propietaris, titulars de drets o simples posseïdors de béns declarats BIC.

9. Al mateix temps, s'ha de tenir també en compte que els varadors, que ontològicament i jurídicament són de titularitat estatal com a part del domini públic marítim terrestre o demani, han estat utilitzats i mantinguts tradicionalment per uns usuaris que, tot i no disposar de la concessió administrativa prevista en la Llei 22/1988, de 28 de juliol de costes, sí figuren identificats en l'expedient administratiu de declaració del BIC, el núm. 5/2000 del llavors Consell Insular d'Eivissa i Formentera. En aquest expedient consta la relació de persones que feien servir els varadors l'any 2001, a les quals es varen notificar els diferents tràmits de l'expedient de declaració (incoació, tràmits d'audiència i acord de declaració). Justament per aquest motiu, aquests usuaris tenen la consideració de titulars de drets o simples posseïdors dels béns als efectes del previst a l'article 26 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears (LPHIB).

10. Per dur a terme les actuacions de conservació i manteniment dels varadors serà necessari obtenir l'autorització del Consell Insular de Formentera i s'haurà de sol·licitar mitjançant el tràmit URB 011 ¾ Tramitació de llicència d'obra sense projecte tècnic, o el que resulti equivalent.

11. Podran sol·licitar aquest tràmit:

- Les persones que figurin com a usuàries dels varadors en l'expedient 5/2000 del Consell Insular d'Eivissa i Formentera, de declaració com a bé d'interès cultural de les casetes varador de Formentera.
- Les persones descendents de les que consten com a usuàries dels varadors en mateix expedient, en cas de defunció o incapacitat de la persona titular.
- Les persones autoritzades per les que figuren com a usuàries en el citat expedient i que així ho hagin manifestat per escrit al Consell Insular de Formentera.

12. El Consell Insular de Formentera comprovarà d'ofici que les persones sol·licitants compleixen les condicions establertes en el punt anterior. Per tal de fer efectiu el deure de conservació establert a l'article 26 de la LPHIB, la verificació de la condició d'usuari o autoritzat de la persona sol·licitant servirà per suplir l'autorització o concessió de l'administració titular del domini públic marítim terrestre que es necessita per obtenir una llicència urbanística, segons l'article 151.2 *in fine* de la Llei 12/2017, de 29 de desembre, d'urbanisme de les Illes Balears (LUIB).

13. Les actuacions que es duguin a terme en els varadors declarats BIC s'hauran d'ajustar als següents criteris d'actuació:

- Únicament s'hi podran autoritzar actuacions de restauració, conservació i consolidació, d'acord amb l'article 176.1 del Pla Territorial Insular de Formentera, tenint en compte que els varadors es troben recollits en el Catàleg del patrimoni cultural de Formentera amb grau de protecció A.
- S'han de conservar les característiques tipològiques més remarcables de cada varador o escar, en funció dels elements que el conformin (escala, barraca, caseta de pedra), d'acord amb l'article 41.1.b) de la LPHIB.
- Les anguiles, parats i estakes de les escales o escars han de ser preferiblement de fusta de savina o d'altres utilitzades tradicionalment per a la construcció de cada peça (olivera i ametller). Es procurarà per tots els mitjans mantenir el sistema tradicional d'unió de les fustes mitjançant espitxes, així com la conservació i manteniment d'altres elements singulars que puguin existir, com per exemple molinets. Per a la fixació de les estakes en els forats fets a la roca s'admetrà l'aplicació puntual de morter de calç i arena amb una mínima proporció de ciment blanc que garanteixi l'enduriment, sempre que aquest quedi ocult i no sobresurti.
- A les barraques, els puntals estructurals i les biguetes seran també preferentment de fusta de savina. Per a la coberta es podran fer servir estores de canya, branques de pi i taulons de fusta, preferiblement reaprofitats. Els costats es podran protegir també amb estores de canya o taulons de fusta, però s'evitarà el tancament complet d'aquestes estructures, llevat que originalment presentassin aquesta característica.

e. A les casetes de pedra els rejuntats i revestiments (en cas que n'existissin), s'hauran de refer amb morter de calç i arena. Pel que fa a les cobertes, s'haurà de mantenir el sistema tradicional de bigues de fusta, entrebigat de tegell, canya, cepell o mitjà de marès, tot admetent la incorporació de materials per millorar la impermeabilitat de la coberta, sempre que no resultin visibles.

f. En compliment de l'article 41.1.e) de la LPHIB, es prohibeix la col·locació d'elements i instal·lacions que impliquin una ruptura de l'estructura o la composició, així com l'ús de materials que no són propis del sistema constructiu tradicional i que causen perjudici per a la contemplació dels béns, com ara tubs i barres metàl·liques, de plàstic o de PVC, planxes de plàstic, metàl·liques o de fibrociment, fusta encadellada o contraxapada, o altres elements de factura industrial.

14. El Consell Insular de Formentera, com a administració competent en matèria de patrimoni cultural, podrà inspeccionar en qualsevol moment les intervencions que afectin els varadors o escars, en virtut de l'article 22 de la LPHIB, i podrà actuar conforme al que estableix l'article 27 de la mateixa Llei en cas d'incompliment del deure de conservació.

15. Aquesta instrucció tècnica té caràcter transitori. Serà d'aplicació fins a l'aprovació del Pla especial de protecció dels varadors i casetes varador (en compliment del que disposa l'apartat 2 de l'article 36 de la LPHIB) i fins que es faci efectiu el règim de concessions dels varadors situats dins domini públic marítim terrestre al qual fa referència la disposició addicional onzena de la Llei 22/1988, de 28 de juliol, de costes, i la disposició addicional tercera del Decret 876/2014, de 10 d'octubre, pel qual s'aprova el reglament general de costes.

La qual cosa es fa pública als efectes de la seva entrada en vigor i per al general coneixement.

Formentera, amb la data de la signatura electrònica (20 d'octubre de 2026)

El president del Consell Insular de Formentera

Óscar Portas Juan

